

ближчих кроків є особливо складним завданням. Якщо проаналізувати процеси валютного ринку з моменту його впровадження в незалежній Україні, може виникнути враження, що вони не завжди носили раціональний характер. Так, до середини 1994 року при збереженні фрагментарних зусиль з розвитку валютного ринку в цілому зберігався обмежений доступ суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до ресурсів іноземної валюти, що компенсувало ліберальний режим відносно імпорту¹.

Режим валютного регулювання та контролю має на меті захист національних економічних інтересів країни та підтримання кусу національної грошової одиниці. Як правило до таких засобів вдаються країни з централізованою, транзитивною економікою, або ті, що розвиваються. Економічно розвинуті країни свого часу також застосовували цей засіб, який на певному етапі їх розвитку виявився корисним. Так, наприклад Франція має довгу традицію валютного контролю².

О. О. Яковлева

АКБ «Правекс банк», м. Київ

МОНЕТАРНІ ЧИННИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Монетарні чинники в розвинутій економіці відіграють надзвичайну роль у стимулюванні економічного зростання. Крім того, вони являються об'єктами та інструментами державного впливу на економіку. Їх особливість полягає в тому, що сила їх впливу — результат не тільки урядових намагань, а й залежить від розвиненості економіки. По-суті вони являються ринковими регуляторами, а отже визначають ефективність дії ринкових механізмів, створюючи їм певні умови. З цієї точки зору монетарні чинники особливо слід враховувати при побудові та удосконаленні ринкових механізмів, що зараз відбувається в перехідних економіках. Нехтування цим, як свідчить досвід української економіки, призводить до економічного спаду (депресії економіки) і труднощів у його подоланні.

Перш за все, мова йде про стабільність грошей. Цей чинник — найбільш вразливий, оскільки знаходиться у тісному взає-

¹ Рут Френклін, Філіпенко А. Міжнародна торгівля та інвестиції. Пер. з англ. — К.: Основи, 1998. — С. 165.

² Пейро М. Международные экономические, валютные и финансовые отношения: Пер. с франц. / Общ. ред. Н. С. Бабинцевой. — М.: Прогресс, Универс, 1994. — С. 290.

мозв'язку практично з усіма процесами в економіці. Теоретичний аналіз впливу стабільності грошей на економічне зростання дозволив зробити наступні висновки: стабільні гроші, як такі, що ефективно виконують всі свої функції, забезпечують умови для стабільного і довгострокового зростання. Такий висновок справедливий для розвинутої ринкової економіки, де економічному зростанню сприяють цілий ряд чинників: ефективна структура економіки, розвинутий фінансовий ринок, що задовольняє потребу реального сектора в інвестиційних коштах, достатній рівень попиту, що спонукає до розширення виробництва. Все це призводить до підвищення добробуту населення і знову штовхає економіку на шлях зростання.

Виникає питання, яку роль відіграє стабільність грошей в економіці, що прямує до стану розвинутої ринкової.

Досвід економіки України, де спостерігалась гіперінфляція, свідчить про те, що значна нестабільність грошей руйнує економіку, призводячи до «вимивання» оборотних коштів, зниження життєвого рівня населення, розриву ділових зв'язків, збільшення заборгованості між економічними суб'єктами тощо. Інфляційна нестабільність грошей вражає процеси практично на всіх стадіях суспільного відтворення, а тому явилась однією з головних причин довготривалого спаду в українській економіці.

На перший погляд стабільність грошей видається чинником пасивним, оскільки не впливає на економічне зростання цілеспрямовано. Цей чинник створює умови для нормального функціонування ринкового механізму, а отже, набуває кон'юнктурного характеру, що не менш важливо для розуміння напрямків впливу грошей на економічне зростання. При цьому слід зауважити, що абсолютної стабільності не буває, а тому цілком нормальним є те, що певна зміна вартості грошей відбуватиметься завжди. Але головне, щоб ця зміна не порушувала основних засад функціонування грошей в економіці. На цій основі можна уточнити поняття стабільності грошей. Отже, під стабільністю грошей будемо розуміти таке збереження ними своєї вартості або цінності у часі, що забезпечує успішне виконання грошима всіх своїх функцій.

Вплив стабільності грошей на економічне зростання, на нашу думку, здійснюється по наступним напрямкам:

- через зменшення ризиків, пов'язаних з економічною діяльністю суб'єктів економіки;

- через сприяння еквівалентності обміну.

Оскільки функціонування грошей виявляє свою необхідність в результаті обміну, то їх стабільність створює умови для його ек-

вівалентності, особливо в тому випадку, коли надання цінностей або послуг та платіж розірвані у часі. Прикладом можуть слугувати відносини з приводу купівлі-продажу робочої сили. Так заробітна плата в більшості випадків виплачується пізніше за надання роботодавцю послуг або виконання робіт. За умов стабільності грошей, а отже її незмінної купівельної спроможності, по-перше, відбудеться повне відтворення робочої сили для нового виробничого циклу, а по-друге, передбачене стимулювання робітників додатковими виплатами досягне найбільшого ефекту. Це сприятиме підвищенню продуктивності праці, а отже і економічному зростанню.

— Через стимулювання кредитування.

За умови стабільності грошей кредитор не ризикує втратити реальну вартість позики, а отже позичає гроші під нижчий процент, ніж в умовах їх нестабільності. Таким чином стабільність грошей впливає на величину процента в бік зниження і через це при інших рівних умовах стимулює попит на гроші, що в свою чергу призводить до розширення виробництва.

— Стабільність грошей наближує номінальні показники до реальних і тим самим сприяє точнішій оцінці та найбільш повному використанню ринкової інформації. Перевага ринкової системи в тому і полягає, що здатна передавати суб'єктам економіки інформацію про стан ринку з метою координації їх діяльності. Нестабільні гроші викривлюють уявлення про реальний стан економіки: реальні доходи, реальну процентну ставку, реальні прибутки тощо, а також про стан справ самих економічних суб'єктів і тому можуть привести до прийняття ними помилкових рішень, що не сприятиме зростанню.

Визнання особливого значення стабільності грошей можна зустріти в працях Ф. Хайєка. Він зазначав, що стабільність грошей забезпечує «ефективне збереження капіталу та контроль за витратами» і в такій якості також може створювати умови для економічного зростання. [2, С. 115]

Як правило, стосовно впливу на динаміку виробництва більша увага приділяється науковцями дослідженню нестабільності грошей. Нестабільність грошей має свій прояв у зміні вартості грошей: збільшенні або зменшенні. Вартість грошей залежить, по-перше, від наявної товарної маси, а по-друге, від цін на товари. Більшість вітчизняних та зарубіжних економістів сходяться на думці, що основною формою прояву вартості грошей є рівень цін. Так, І. Фішер в своїй роботі «Купівельна сила грошей» зазначає, що «купівельна сила грошей є величи-

ною, що знаходиться у зворотному зв'язку з рівнем цін, а тому вивчення купівельної сили грошей ідентично з вивченням рівня цін» [1, С. 263]. В економічній думці нестабільність грошей визнається однією з причин циклічності економіки. Так, Ф. Хайєк відмічає, що «зміни в структурі відносних цін дезорганізує виробництво. Стабілізація цінності грошей може в значній мірі запобігти такій дезорієнтації, що неминуче призводить до зміни економічного зростання спадом, втрати величезної частини інвестицій та безробіття. В цьому полягає одне з головних переваг стабільної валюти».[2, С. 122].

Якщо ціни зростають незначними темпами відповідно до потреб економіки, то це вказує на не інфляційний характер нестабільності грошей. Не інфляційна нестабільність грошей може стимулювати зростання, оскільки в короткостроковому періоді збільшує прибутки виробників. Проявом інфляційної нестабільності грошей є тривале і значне за обсягами зростання цін, що призводить до порушення відтворювального процесу.

Дефляція має свій прояв у зниженні рівня цін. В результаті тривалої дефляції економіка може опинитися в стані депресії, оскільки викликане нею постійне падіння прибутків знижує стимули до розширення виробництва.

В будь-якому випадку зміна вартості грошей призводить до перерозподілу доходів між різними суб'єктами та секторами економіки. Так, наприклад, зменшення цінності грошей, навіть невелике, діє на користь виробникам і шкодить споживачам, особливо тим, хто отримує фіксовані доходи. Якщо таке знецінення не є об'єктивною вимогою ринку, а ініціюється державою з метою збільшення обсягів виробництва, то в короткостроковому періоді може призвести до бажаного результату. Але економічне зростання є результатом не тільки виробництва, а й дії інших стадій відтворювального процесу. А тому в довгостроковому періоді доведеться вживати додаткових заходів по стимулюванню попиту, зокрема споживання. Отже, стабільність грошей є одним із тих чинників, що забезпечує зростанню довгостроковий характер. Це означає, що будь-які дії уряду по його стимулюванню не повинні суперечити завданням підтримки стабільності грошей.

Література

1. Деньги. / Сост. А. А. Чухно — Украина, 1997.
2. Хайек Ф. А. Частные деньги. / Институт Национальной модели экономики — М.: БАКОМ, 1996. — 229 с.